

در پایان دوره مالی مانده حساب تعدیل هزینه‌های تهیه مواد معرف کسر یا اضافه هزینه پیش بینی شده و هزینه‌های واقعی مربوط به تهیه و تحویل مواد می باشد. این مانده باید در پایان دوره متناسب با مانده موجودی‌های پایان دوره و بهای تمام شده کالای فروش رفته بین این دو حساب سرشکن گردد که به این ترتیب حساب تعدیل هزینه‌های تهیه مواد نیز بسته خواهد شد.

اکنون با یک مثال به توضیح بیشتری پردازیم:

مثال:

شرکت تولیدی پایدار در دوره مالی جاری اقدام به خرید ماده اولیه نوع (الف) نمود این خریدها عبارتند از:

۱۳ × ۲/۵ خرید ۱۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال مواد به طور نقد

۱۳ × ۴/۱۸ خرید ۱۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال مواد به طور نسیه

۱۳ × ۷/۲۵ خرید ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال مواد با صدور سفته ۵ ماهه بدون بهره

۱۳ × ۹/۲۶ خرید ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال مواد با صدور چک

۱۳ × ۱۱/۲۸ خرید ۱۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال مواد به طور نسیه

نرخ هزینه‌های تهیه و تحویل مواد در دوره مالی جاری معادل ۶٪ برآورد شده است و هزینه‌های انجام شده واقعی طی دوره عبارتند از:

هزینه حمل خرید ۹۲۵,۰۰۰ ریال هزینه گمرکی و سود بازرگانی ۲,۲۰۰,۰۰۰ ریال

هزینه‌های دایره خرید ۲۷۵,۰۰۰ ریال هزینه‌های انبار داری و تخلیه بار ۲۹۰,۰۰۰ ریال

هزینه بیمه ۳۹۰,۰۰۰ ریال هزینه بازرسی و کنترل کیفی ۴۲۰,۰۰۰ ریال

حل مثال: ابتدا کلیه خریدها با احتساب هزینه‌های پیش‌بینی شده برای تهیه و تحویل مواد ثبت می‌گردد.

۱- ۲/۵ کنترل موجودی مواد ۱۴,۸۴۰,۰۰۰

۱۴,۰۰۰,۰۰۰ صندوق

۸۴۰,۰۰۰ پیش‌بینی هزینه‌های تهیه مواد

ثبت مواد خریداری شده به صورت نقد

هزینه‌های پیش‌بینی شده $۱۴,۰۰۰,۰۰۰ \times ۶\% = ۸۴۰,۰۰۰$

بهای خرید ۲/۵ $۱۴,۰۰۰,۰۰۰ + ۸۴۰,۰۰۰ = ۱۴,۸۴۰,۰۰۰$

۲- ۴/۱۸ کنترل موجودی مواد ۱۹,۰۸۰,۰۰۰

۱۸,۰۰۰,۰۰۰ پرداختی

۱,۰۸۰,۰۰۰ پیش‌بینی هزینه‌های تهیه مواد

ثبت خرید مواد به صورت نسیه

هزینه‌های پیش‌بینی شده $۱۸,۰۰۰,۰۰۰ \times ۶\% = ۱,۰۸۰,۰۰۰$

بهای مواد ۴/۱۸ $۱۸,۰۰۰,۰۰۰ + ۱,۰۸۰,۰۰۰ = ۱۹,۰۸۰,۰۰۰$

۱۲,۷۲۰,۰۰۰	۳- ۷/۲۵ کنترل موجودی مواد
۱۲,۰۰۰,۰۰۰	اسناد پرداختنی
۷۲۰,۰۰۰	پیش بینی هزینه‌های تهیه مواد
	<u>ثبت خرید مواد و صدور سفته ۵ ماهه</u>
$۱۲,۰۰۰,۰۰۰ \times 6\% = ۷۲۰,۰۰۰$	هزینه‌های پیش بینی شده
$۷۲۰,۰۰۰ + ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۲,۷۲۰,۰۰۰$	بهای مواد ۷/۲۵

۲۱,۲۰۰,۰۰۰	۴- ۹/۲۶ کنترل موجودی مواد
۲۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک
۱,۲۰۰,۰۰۰	پیش بینی هزینه‌های تهیه مواد
	<u>ثبت خرید مواد به صورت نقد یا صدور چک</u>
$۲۰,۰۰۰,۰۰۰ \times 6\% = ۱,۲۰۰,۰۰۰$	هزینه‌های پیش بینی شده
$۲۰,۰۰۰,۰۰۰ + ۱,۲۰۰,۰۰۰ = ۲۱,۲۰۰,۰۰۰$	بهای مواد ۹/۲۶

۱۸,۰۲۰,۰۰۰	۵- ۱۱/۲۸ کنترل موجودی مواد
۱۷,۰۰۰,۰۰۰	اسناد پرداختنی
۱,۰۲۰,۰۰۰	پیش بینی هزینه‌های تهیه مواد
	<u>ثبت خرید مواد به صورت نسیه</u>
$۱۷,۰۰۰,۰۰۰ \times 6\% = ۱,۰۲۰,۰۰۰$	هزینه‌های پیش بینی شده
$۱۷,۰۰۰,۰۰۰ + ۱,۰۲۰,۰۰۰ = ۱۸,۰۲۰,۰۰۰$	بهای مواد ۱۱/۲۸

پس از انتقال اقلام ثبت شده از دفتر روزنامه به دفتر کل خواهیم داشت:

پیش بینی هزینه‌های تهیه مواد		کنترل موجودی مواد	
۸۴۰,۰۰۰ (۱)	۴,۸۶۰,۰۰۰ (۷)	۱۴,۸۴۰,۰۰۰ (۱)	
۱,۰۸۰,۰۰۰ (۲)		۱۹,۰۸۰,۰۰۰ (۲)	
۷۲۰,۰۰۰ (۳)		۱۲,۷۲۰,۰۰۰ (۳)	
۱,۲۰۰,۰۰۰ (۴)		۲۱,۲۰۰,۰۰۰ (۴)	
<u>۱,۰۲۰,۰۰۰ (۵)</u>		۱۸,۰۲۰,۰۰۰ (۵)	

در طول دوره مالی کلیه هزینه‌های واقعی انجام شده برای تهیه و تحصیل مواد، در دفتر کل به حساب کنترل هزینه‌های تهیه مواد بدهکار می‌شود و در مقابل حساب‌های مانند صندوق، بانک، حساب‌های پرداختنی و یا حساب اسناد پرداختنی بستانکار می‌گردد. در دفتر معین هزینه نیز برای هر یک از هزینه‌های تهیه و تحصیل مواد، حسابی جداگانه در نظر گرفته می‌شود و این هزینه‌ها به حساب‌های مربوط بدهکار می‌گردند.

دفتر کل		دفتر معین	
بستانکار	بدهکار		
	۴,۵۰۰,۰۰۰		۶- کنترل هزینه‌های تهیه مواد
		۹۲۵,۰۰۰	هزینه حمل خرید
		۲۷۵,۰۰۰	هزینه‌های دایره خرید
		۳۹۰,۰۰۰	هزینه بیمه
		۲,۲۰۰,۰۰۰	هزینه‌های گمرکی و سود بازرگانی
		۲۹۰,۰۰۰	هزینه‌های تخلیه بار و انبار داری
		۴۲۰,۰۰۰	هزینه بازرسی و کنترل کیفی
۴,۵۰۰,۰۰۰			حساب‌های پرداختی
			ثبت هزینه‌های واقعی انجام شده مربوط به تهیه و تحصیل مواد

کنترل هزینه‌های تهیه مواد

۴,۵۰۰,۰۰۰	(۷)	۴,۵۰۰,۰۰۰	(۶)
-----------	-----	-----------	-----

در پایان دوره مالی، حساب کنترل هزینه‌های تهیه مواد و حساب پیش بینی هزینه‌های تهیه مواد بسته می‌شوند، که ثبت مربوط به آن به قرار زیر است.

۴,۸۶۰,۰۰۰	۷- پیش بینی هزینه‌های تهیه مواد
۴,۵۰۰,۰۰۰	کنترل هزینه‌های تهیه مواد
۳۶۰,۰۰۰	تعدیل هزینه‌های تهیه مواد

ثبت بستن حساب‌های کنترل هزینه‌های تهیه مواد و پیش‌بینی هزینه‌های تهیه مواد

تعدیل هزینه‌های تهیه مواد

۳۶۰,۰۰۰	(۷)
---------	-----

در پایان دوره مالی، مانده حساب تعدیل هزینه‌های تهیه مواد به نسبت، بین مانده حساب موجودی‌های پایان دوره و

بهای تمام شده کالای فروش رفته سرشکن می گردد و بدین صورت حساب تعدیل هزینه‌های تهیه مواد نیز بسته می شود.

۳-۴-۵-۳ ثبت صدور مواد به تولید: انباردار موظف است مواد موجود در انبار را با دریافت برگ درخواست مواد (حواله انبار) که به وسیله قسمت‌ها و دوایر مختلف تولید تکمیل شده باشد به همان قسمت یا دایره تحویل نماید. یک نسخه از برگ درخواست مواد که بوسیله انبار دار امضاء شده و نشان دهنده تعداد یا مقدار مواد صادره به تولید است به قسمت حسابداری مواد ارسال می شود. به این صورت که به ازای مواد مستقیم صادره به تولید، حساب کنترل کالای در جریان ساخت بدهکار و حساب کنترل موجودی مواد بستانکار می شود.

کنترل کالای در جریان ساخت
کنترل موجودی مواد
ثبت صدور مواد مستقیم به تولید

البته اگر مواد غیر مستقیم به تولید صادر شود، معادل بهای آن، حساب کنترل سربار ساخت بدهکار و حساب کنترل موجودی مواد بستانکار می گردد.

کنترل سربار ساخت
کنترل موجودی مواد
ثبت صدور مواد غیر مستقیم به تولید

در بسیاری از واحدهای تولیدی برای ثبت مواد مستقیم و مواد غیر مستقیم (شامل خرید مواد و صدور مواد به تولید) دو حساب جداگانه، یکی برای مواد مستقیم و دیگری برای مواد غیر مستقیم در دفتر کل نگهداری می شود.

۳-۴-۵-۴ برگشت مواد: قسمتی از مواد خریداری شده و یا مواد صادره به تولید ممکن است به دلایل مختلف برگشت داده شود و یا اصطلاحاً مرجوع گردد، در نتیجه می توان گفت، برگشت مواد به دو صورت وجود دارد، برگشت تمام یا قسمتی از مواد خریداری شده به فروشنده یا برگشت تمام یا قسمتی از مواد صادره به انبار. البته هر کدام از این برگشتی‌ها دلایل خاص خود را دارا است.

الف) مواد برگشتی به فروشنده:

بسیار اتفاق می افتد که تمام یا قسمتی از مواد خریداری شده بوسیله خریدار به فروشنده برگشت داده می شود، مهم‌ترین دلایل‌های مربوط به قرار زیر است:

- ۱- معیوب بودن مواد خریداری شده (دریافت شده)
 - ۲- ممکن است مواد خریداری شده با مواد سفارش داده شده مطابقت نداشته باشد.
 - ۳- خلف وعده فروشنده در مورد تحویل به موقع مواد.
 - ۴- اختلاف خریدار و فروشنده در مورد قیمت مواد و یا مدت پرداخت بهای آن.
- لازم به یادآوری است که در این مورد دلایل دیگری را هم می توان ارائه نمود.

ثبت روزنامه مواد برگشتی به فروشنده

از آنجا که در طول دوره مالی، مواد مشابه با نرخ‌های مختلف خریداری می‌شود، در روش‌های ارزیابی مختلف باید مواد برگشتی به فروشنده به طور جداگانه بررسی و قیمت گذاری شود. به عبارت دیگر با مواد برگشتی به فروشنده در هر یک از روش‌های ارزیابی باید مطابق روش عمل شود.

بهای تمام شده مواد برگشت داده شده: چنانچه اختلافی بین مبلغ دریافتی از فروشنده بابت مواد برگشتی با مبلغی که مطابق روش از حساب کنترل موجودی وجود داشته باشد، اختلاف به حسابی با سرفصل حساب اصلاح مواد یا اصلاح حساب مواد بدهکار یا بستانکار می‌شود. ضمناً مبلغی که قرار است بابت مواد برگشتی به فروشنده از او دریافت شود، به نحوه خرید مواد بستگی دارد. به عنوان مثال اگر مواد به صورت نسبه خریداری شده باشد، مبلغ مواد برگشتی به فروشنده از بدهی خریدار کسر می‌گردد.

ثبت مواد برگشتی به فروشنده با این فرض که خرید به صورت نقد انجام شده باشد به قرار زیر است:

صندوق	××
اصلاح مواد	×
کنترل موجودی مواد	×××

ثبت مواد برگشتی به فروشنده و وصول وجه آن

اصلاح حساب مواد به جهت اینکه مبلغ دریافتی از فروشنده کمتر از مبلغی بوده که مطابق روش ارزیابی از حساب کنترل موجودی مواد کسر گردیده بدهکار شده است. اگر مبلغ دریافتی یا مبلغ قابل دریافت از فروشنده بیش از مبلغی باشد که از حساب کنترل موجودی مواد کسر می‌گردد، اصلاح حساب مواد معادل اختلاف موجودی بستانکار خواهد شد. ضمناً برای بستن حساب اصلاح مواد که حسابی موقتی است، در پایان دوره مالی مانده این حساب بین مانده حساب‌های موجودی‌های پایان دوره و بهای تمام شده کالای فروش رفته سرشکن می‌گردد. موجودی‌های پایان دوره در یک مؤسسه تولیدی عبارتند از: موجودی مواد، موجودی کالای در جریان ساخت و موجودی کالای ساخته شده.

اکنون این سؤال پیش می‌آید که اگر مواد خریداری شده قبل از تحویل به انبار مورد بازرسی و کنترل قرار می‌گیرد به چه علت پس از تحویل به انبار نیز ممکن است به فروشنده برگشت داده شود؟

معمولاً در واحدهای تولیدی متوسط و بزرگ مقدار یا تعداد مواد خریداری شده در هر بار خرید زیاد است. لذا امکان بازرسی تمام مواد خریداری شده وجود ندارد، در این صورت از مواد به صورت نمونه بازرسی به عمل می‌آید. با این فرض که در قرارداد خرید مواد که هنگام خرید بین خریدار و فروشنده منعقد شده معمولاً این موضوع درج می‌گردد که امکان برگشت مواد به فروشنده حتی پس از تحویل آن به انبار وجود داشته باشد. در واقع یکی از شرایط مناسب فروش که خریدار را تشویق به انتخاب آن فروشنده می‌نماید، برقراری شرایط مناسب جهت برگشت مواد می‌باشد.

مواد برگشتی به فروشنده، موجودی انبار را کاهش می‌دهد، ولی معمولاً حسابداری مواد آن را در ستون وارده کارت حساب مواد با علامتی مشخص یا به رنگ قرمز ثبت می‌نماید و در ستون موجودی، تعداد و مبلغ مواد برگشتی به فروشنده از تعداد و مبلغ موجودی کسر می‌شود.